

Môže si Slovensko dovoliť stratiť 10% HDP?

Strata produktivity práce spôsobená onkologickými ochoreniami je enormná, riešenie však existuje. Potvrďuje to aj nová štúdia Onkoaliancie Slovensko, ktorá prináša pohľad na vývoj nákladov v onkológii na Slovensku a zároveň si kladie otázku, kam sme sa za posledných päť rokov posunuli?

Onkologické ochorenia tvorí veľká skupina vážnych diagnóz, ktoré predstavujú značnú ekonomickú záťaž pre spoločnosť. Netýka sa to len Slovenska – liečba rakoviny výrazne zaťažuje štátne rozpočty všetkých štátov, vrátane tých so silnými ekonomikami. Porovnania ukazujú, že väčšine zo štátov Európskej únie sa darí z v boji s onkologickými ochoreniami lepšie ako nám. Napríklad aj okolitým – Česku, Poľsku a Maďarsku.¹ Ako je na tom Slovensko, koľko nás stojí rakovina a čo prebudíme zmeniť?

Odpovede na tieto otázky a priestor pre ďalšiu hĺbkovú analýzu ponúka štúdia Onkoaliancie Slovensko, ktorú vypracovala Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave (SZU) pod vedením profesora Róberta Babelu. Štúdia sleduje vynaložené náklady v 8 skupinách diagnóz rakoviny. Hodnotí údaje o priamych a nepriamych nákladoch štátu, stratu produktivity a celospoločenský dopad v daných diagnózach za posledných 5 rokov.

Priame a nepriame náklady

Štúdia dokazuje, že **priame náklady** spojené s onkologickou liečbou (vrátane diagnostiky, ambulantných návštev pacienta, zákrokov, hospitalizácií a iných nákladov hrađených štátom) vzrástli za sledované obdobie o 28%, čo predstavuje nárast o 2,073 miliardy EUR.

Tabuľka 1: Priame náklady

Priame náklady spolu	2018	2019	2020	2021	2022	Total
C15-26 ZN tráviacich orgánov	91,228,390 €	94,454,774 €	88,775,449 €	100,910,585 €	105,242,158 €	480,611,357 €
C30-39 ZN dýchacích a vnútrohruďníkových orgánov	34,663,186 €	33,773,535 €	33,627,081 €	35,837,748 €	39,411,088 €	177,312,638 €
C43-44 Melanóm a ZN kože	17,770,912 €	21,692,328 €	25,768,311 €	32,688,500 €	32,738,443 €	130,658,493 €
C50 ZN prsníka	50,442,635 €	60,362,195 €	59,368,180 €	71,548,968 €	79,448,550 €	321,170,527 €
C51-58 ZN ženských pohlavných orgánov	26,710,285 €	27,056,535 €	24,435,994 €	29,415,307 €	31,613,427 €	139,231,547 €
C60-63 ZN mužských pohlavných orgánov	38,192,938 €	40,471,181 €	41,696,718 €	49,933,352 €	57,757,995 €	228,052,184 €
C64-68 ZN močovej sústavy	30,383,291 €	30,542,310 €	27,928,458 €	31,034,634 €	30,948,687 €	150,837,381 €
C81-96 ZN lymfatického, krvotvorného a príbuzného tkaniva	84,115,626 €	85,120,550 €	83,204,192 €	91,351,195 €	101,466,907 €	445,258,469 €
TOTAL	373,507,263 €	393,473,408 €	384,804,382 €	442,720,289 €	478,627,254 €	2,073,132,596 €

Okrem priamych nákladov majú onkologické ochorenia **výrazný dopad aj na sociálny systém**. Nepriame náklady vznikajúce absenciou v práci a invaliditou spojenou s ochorením vzrástli oproti minulým rokom o 22%, čo činí sumu 208 miliónov EUR.

¹ Onkologický profil krajiny: Slovenská republika 23023, [a70dc924-sk.pdf \(oecd-ilibrary.org\)](#)

Tabuľka 2: Nepriame náklady

Invalidita a práceneschopnosť	2018	2019	2020	2021	2022	Total
C15-26 ZN tráviacich orgánov	8,786,544 €	9,647,343 €	10,122,139 €	9,923,196 €	10,414,905 €	€ 48,894,127
C30-39 ZN dýchacích a vnútrohrudníkových orgánov	1,948,434 €	2,214,960 €	2,218,002 €	2,016,188 €	1,743,450 €	€ 10,141,034
C43-44 Melanóm a ZN kože	1,315,210 €	1,365,421 €	1,615,109 €	1,648,333 €	1,586,534 €	€ 7,530,606
C50 ZN prsníka	11,803,376 €	13,608,990 €	14,786,534 €	15,073,220 €	16,073,276 €	€ 71,345,396
C51-58 ZN ženských pohlavných orgánov	4,315,474 €	4,632,599 €	4,929,341 €	4,923,721 €	4,952,434 €	€ 23,753,570
C60-63 ZN mužských pohlavných orgánov	2,843,588 €	3,036,979 €	3,313,514 €	3,493,494 €	3,406,549 €	€ 16,094,124
C64-68 ZN močovej sústavy	2,308,957 €	2,666,026 €	2,517,818 €	2,742,195 €	2,584,533 €	€ 12,819,529
C81-96 ZN lymfatického, krvotvorného a príbuzného tkaniva	2,880,372 €	3,473,538 €	3,778,454 €	3,628,464 €	3,632,915 €	€ 17,393,742
TOTAL	36,201,955 €	40,645,855 €	43,280,912 €	43,448,811 €	44,394,596 €	€ 207,972,128

Produktivita práce

Onkologické ochorenia sú na vzostupe. Podľa údajov WHO a IARC sa celosvetovo diagnostikuje približne 20 miliónov nádorových ochorení ročne. Do roku 2040 sa očakáva nárast na viac ako 30 miliónov prípadov ročne. Na nádorové ochorenia zomiera ročne takmer 10 miliónov ľudí a do roku 2040 očakávame nárast na takmer 16,5 milióna ročne. Podľa Národného onkologického inštitútu (NOI) sa na Slovensku diagnostikuje aktuálne viac ako 40 000 zhubných nádorov ročne. Nádorové ochorenia sú druhou najčastejšou príčinou hospitalizácií a druhou najčastejšou príčinou úmrtí u obyvateľov SR.

Vysoký výskyt onkologických ochorení, často zachytených až v pokročilom štádiu a chronický charakter ochorenia ovplyvňujú aj produktivitu práce.

Pokiaľ sa nič nezmení, pri súčasnom rastúcom trende výskytu rakoviny, vysokej úmrtnosti pacientov a starnutí slovenskej populácie bude v najbližších rokoch situácia pre Slovensko zo spoločenského, ale najmä ekonomického hľadiska neúnosná.

Strata produktivity práce spôsobená onkologickými ochoreniami dosahuje až 10% ročného slovenského HDP (v 2021 – 100,3 mld EUR). Pri hľadaní riešení vzniknutej situácie treba zohľadniť, že onkologické ochorenia postihujú ženy a mužov často v najproduktívnejšom období ich života.

Zaostrené na hodnoty

Zásadnou zmenou, ktorú Slovensko potrebuje je zmena v orientácii na hodnoty. Podľa údajov NOI je 30 až 50% nádorových ochorení preventabilných. Zároveň platí, že vďaka moderným terapiám sú mnohé onkologické ochorenia liečiteľné a pacienti sa vedia opäť plnohodnotne zapojiť do pracovného procesu.

Vyspelé ekonomiky vedia, že prostriedky vynaložené do zdravia obyvateľstva sa vrátia štátu v podobe zdravšej populácie ako nositeľa – ekonomických a spoločenských hodnôt. Pre ekonomický rast Slovenska je preto tento typ investícií priam nevyhnutný. Smutným faktom zostáva, že napr. podľa zistení Asociácie inovatívneho farmaceutického priemyslu Slovensko (AIFP) hradí iba 7% inovácií registrovaných Európskou liekovou agentúrou (EMA) za posledné 3 roky.

¹ Onkologický profil krajiny: Slovenská republika 23023, a70dc924-sk.pdf (oecd-ilibrary.org)

Jednou z priorit pri tvorbe štátnych politík a rozpočtov by teda mali byť správne mierené investície do zdravotníctva s cieľom podpory a budovania zdravej a ekonomicky silnej populácie.

V oblasti onkológie sa to dá zabezpečiť súborom týchto opatrení:

- **Prevenia** (edukácia, podpora skriningových programov, budovanie skriningových centier a ich dostatočné personálne zabezpečenie),
- **Včasné začatie liečby** (zlepšenie patientskej cesty, skrátenie čakacích lehôt, lepšie regionálne pokrytie špecialistami),
- **Dostupnosť modernej terapie** v podobe zakategorizovaných inovatívnych liekov.

Záver

Dáta zo štúdie Onkoaliancie Slovensko nám pomôžu lepšie porozumieť tomu, koľko nás stoja jednotlivé sledované diagnózy. Jedinečnosť týchto záverov spočíva v tom, že štúdia sleduje zvlášť priame náklady na zdravotnú starostlivosť, náklady na ambulantnú starostlivosť, ústavnú starostlivosť, lieky, zdravotnícke pomôcky, dietetické pomôcky a dopravu a zvlášť nepriame náklady a stratu produktivity.

Na základe týchto zistení môžu analytici a ekonómovia lepšie pochopiť aktuálny stav aj trendy a pripraviť podklady pre tvorbu zdravotníckych politík, rozpočtu a správne nastaviť priority. Včasné aplikovanie moderných diagnostických a liečebných postupov zabezpečí efektívne investovanie prostriedkov a zároveň bude reflektovať potreby pacienta. V konečnom dôsledku by sme mali sledovať zlepšenie situácie onkologických pacientov na Slovensku, čo bude mať za následok pozitívny dopad na slovenskú ekonomiku ako celok.

Už nie je čas čakať a odkladať riešenia. Je nevyhnutné urýchlene konať a spraviť kroky vedúce k:

- Zlepšeniu diagnostických a klinických postupov.
- Optimalizácii starostlivosti.
- Pokračovaniu v reforme liekovej politiky.
- Prechodu od nákladovej paradigmy k hodnotovej paradigme.

Peniaze vložené do zdravotníctva sú investíciou do našej budúcnosti.

¹ Onkologický profil krajiny: Slovenská republika 23023, [a70dc924-sk.pdf \(oecd-ilibrary.org\)](https://oecd-ilibrary.org/)